

PRAWNIK / JURYSTA JAKO KOD SPOŁECZNO-KULTUROWY (DO POSTAWIENIA SZEREGU POWIĄZANYCH PROBLEMÓW)

Olha Balynska

Doctor of Law, Professor,

Vice-Rector of Lviv State University of Internal Affairs, (Lwov, Ukraina)

e-mail: olga_bal@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-0168-143X>,

Streszczenie. Rozważany jest jeden z narodowych kodów społeczno-kulturowych, który odzwierciedla odrębny, prawie główny aspekt regulacji stosunków w społeczeństwie - prawo, rzeczywistość prawną jako taką; prawnik jest uważany za klucz do zrozumienia kultury prawnej Ukraińców. Nie wyszczególnia rodzajów praktyk prawnych, które pokazują rodzaj zawodów prawniczych (sędzia, śledczy, notariusz, prokurator, adwokat, radca prawny itp.), natomiast koncentruje się na ogólnej koncepcji „prawnika” (lub jego ukraińskiego odpowiednika „jurysta”).

W szczególności rozważa się semantyczne, logiczne, ontologiczne i instytucjonalne znaczenie terminu „prawnik” / „jurysta”, co pokazuje zależność stosunku społeczeństwa do prawa, poziom świadomości prawnej, a zatem stan zabezpieczenia porządku prawnego w państwie od rodzaju postrzegania masowego ("przeczytania") treści danego kodu społeczno-kulturowego.

W tym kontekście zidentyfikowano kilka problematycznych zagadnień, które wymagają osobnego szczegółowego rozważenia. Ustalono, że kod społeczno-kulturowy można uznać za społecznie znaczącą normatywną informacyjną formację, która rejestruje podstawowe wartości i osiągnięcia otrzymane przez naród lub narodowość. Kod ten może odtwarzać kluczowe symbole i znaki, ustalone frazy, gesty, zjawiska i rzeczy, dzieła literackie - a wszystko to może łatwo zidentyfikować jedną osobę z całą narodowością lub nie być całkowicie zrozumiałym dla członków innej grupy etnicznej. Kody społeczno-kulturowe mogą nie tylko wykazywać cechy narodowe, ale mogą też być swego rodzaju filtrem, gdy „inny” wejdzie w określoną przestrzeń społeczno-kulturową (od pobytu i rodziny do zatrudnienia zawodowego i służby publicznej).

Stwierdza się, że kod społeczno-kulturowy „prawnik” / „jurysta” powinien, w ideale, przekonać każdego członka społeczeństwa, że prawdziwy odpowiednik tego kodu, nosiciel znaczenia tego pojęcia jest dobrym koneserem prawa, wyraźnym wykonawcą norm prawnych, niezawodnym sługą sprawiedliwości.

Słowa kluczowe: prawnik, jurysta, nosiciel znaczenia, rzeczywisty odpowiednik, rzeczywistość prawna, świadomość prawna, kod społeczno-kulturowy.

LAWYER / ATTORNEY AS A SOCIO-CULTURAL CODE (before posing a number of related problems)

Olha Balynska

Doctor of Law, Professor

Vice-rector of Lviv State University of Internal Affairs, (Lviv, Ukraine)

e-mail: olga_bal@ukr.net;

<https://orcid.org/0000-0002-0168-143X>

Abstract. One of the national socio-cultural codes is examined, which reflects a separate, almost the main aspect of the regulation of relations in society - law, legal reality as such; the lawyer is considered as a key to understanding the legal culture of Ukrainians. The types of legal practice that demonstrate the type palette of the legal profession (judge, investigator, notary, prosecutor, lawyer, legal adviser, etc.) are not detailed, but the generalized concept of "lawyer" (or its Ukrainian equivalent "lawyer") is emphasized.

In particular, the semantic, logical, ontological and institutional meaning of the term "lawyer" / "attorney" is considered, which demonstrates the dependence of society's attitude to law, level of legal awareness, and therefore socio-cultural code.

In this context, several problematic issues have been identified that require separate detailed consideration. It is determined that the socio-cultural code can be considered a socially significant normative information formation, which records the basic values and achievements received by the people or the nation. This code can reproduce key symbols and signs, established phrases, gestures, phenomena and things, literary works - and all this can easily identify one person with the whole nation or be not entirely clear to members of another ethnic group. Socio-cultural codes can not only demonstrate national characteristics, but also be a kind of filter when the "other" enters a certain socio-cultural space (from life and family to employment and public service).

It is concluded that the socio-cultural code "lawyer" / "attorney" should ideally make every member of society confident that the real equivalent of this code, the bearer of the meaning of this concept is a good connoisseur of law, a clear executor of legal norms, an unappealable servant of justice.

Keywords: lawyer, attorney, bearer of meaning, real equivalent, legal reality, legal consciousness, sociocultural code.

ЮРИСТ / ПРАВНИК ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ КОД (ДО ПОСТАНОВКИ НИЗКИ СУПУТНІХ ПРОБЛЕМ)

Ольга Балинська

доктор юридичних наук, професор,

проректор Львівського державного університету внутрішніх справ

(Львів, Україна)

e-mail: olga_bal@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-0168-143X>,

Анотація. Розглянуто один із національних соціокультурних кодів, який відображає окремий, чи не основний аспект регулювання відносин у суспільстві – право, правову дійсність як таку; розглянуто правника, юриста як ключ до

розуміння правової культури українців. При цьому не деталізовано види юридичної практики, що демонструє видову палітру професії юриста (суддя, слідчий, нотаріус, прокурор, адвокат, юрисконсульт тощо), натомість акцентовано на узагальненому понятті «юрист» (або україномовному його відповіднику «правник»).

Зокрема, розглянуто семантичне, логічне, онтологічне й інституційне значення поняття «юрист» / «правник», що демонструє залежність ставлення суспільства до права, рівень правосвідомості, а отже, стан забезпечення правопорядку в державі від типу масового сприйняття («прочитання») змісту цього соціокультурного коду.

У цьому контексті виокремлено декілька проблемних моментів, які потребують окремого детального розгляду. Визначено, що соціокультурний код можна вважати соціально значущим нормативним інформаційним утворенням, у якому фіксуються основні цінності та здобутки, отримані народом чи нацією. Цей код може відтворювати ключові символи і знаки, усталені фрази, жести, явища і речі, літературні твори – і все це може легко ідентифікувати одну людину з цілою нацією або ж бути не зовсім зрозумілим для представників іншого етносу. Соціокультурні коди можуть не тільки демонструвати національні особливості, а й бути своєрідними фільтрами при входженні «іншого» у певний соціокультурний простір (від побуту і сім'ї до трудової зайнятості та державної служби).

Резюмується, що соціокультурний код «юрист» / «правник» в ідеалі мав би викликати в кожного члена суспільства впевненість, що реальний відповідник цього коду, носій значення цього поняття є добрим знавцем права, чітким виконавцем правових норм, безапеляційним служителем справедливості.

Ключові слова: юрист, правник, носій значення, реальний відповідник, правова дійсність, правова свідомість, соціокультурний код.

Formulation of the problem. In sociology, there is a special concept of "anomie", which means disorder, lawlessness, lack of social order; it can also be interpreted as a situation when in society, for one reason or another, the prestige of law as such falls, when laws and generally accepted norms cease to influence people's behavior. Anomie arises when more and more people are convinced that they cannot exercise their rights in legal ways, when the surrounding reality literally encourages double morality, forcing them to look for workarounds to meet even urgent needs. In such situations there is a reappraisal and denial of all previous values, stereotypes of behavior are broken, cultural codes literally change, the life of society ceases to be regulated by law, namely it (society) splits into social groups according to certain corporate interests in which morality operates. their values, their laws are passed, denying the previous ones. Sometimes it seems that Ukraine has experienced this terrible social "disease", and sometimes - living with it «

Law-abiding, unfortunately, is not the greatest virtue of Ukrainians. Ukraine can be considered not a state of law, but rather a state of centuries-old customs and traditions. Throughout the history of Ukraine's formation as a state, Ukrainians have not nurtured faith in the power of law and legitimate authority, to some extent even feared them, although they were forced to live under them and obey them. This situation can be explained only by the fact that these laws and authorities were mostly alien, did not reflect the interests of Ukrainians, did not protect their rights, did not allow them to live freely and self-realization. Apparently, this gave rise to a not entirely positive attitude

towards "lawyers" as people who make laws and monitor their observance.

Goal. In this investigation we do not undertake to study the situation with the changes in the cultural codes of Ukrainians and we will not even look for the reasons for this. We will try to consider only one of the national socio-cultural codes, which reflects a separate, but almost the main aspect of the regulation of relations in society - law, legal reality as such; we will consider a lawyer, a lawyer ("lawyer") as the key to understanding the legal culture of Ukrainians. At once we will stipulate that we will not go into details of types of legal practice showing a kind palette of a profession of the lawyer (the judge, the investigator, the notary, the prosecutor, the lawyer, the legal adviser, etc.), and we will use the generalized concept "lawyer" (or the Ukrainian equivalent "lawyer").

1. Problems of terminological definition.

Synonyms for the word "lawyer" are: lawyer, jurist, jurist (colloquial version), jurist (archaism). These concepts are the authentic national equivalents of the word "lawyer", which has Latin origins. With the establishment of Ukrainian statehood, the very word "lawyer" became widespread. Although there are scholars who see in the concepts of "lawyer" and "lawyer" significant semantic differences. For example, Professor I. Kotyuk believes that "they do not mean the same thing, and their identification is an example of how the progressive idea of the rule of law is reduced to the absurd and thus discredited. ... The concepts of "lawyer" and "lawyer" are in the same relationship as the concepts of "herbalist (healer, osteopath)" and "doctor" (Kotyuk I. 2018). Obviously, these are semantic dichotomies of "law - law", which must correspond to the comparison "lawyer - lawyer". However, a lawyer's qualification is obtained in the specialty "Law" (previously "Jurisprudence"), and not "Legality" or "Legislation". Law is one of the forms of law and, by this logic, it is probably possible to speak of a lawyer as one of the social roles (functions) of a lawyer, as a "lawyer".

This should not be taken as an attempt at scientific discussion, but rather as a statement of the problem. Against this background, it is worth emphasizing that the terms "lawyer" and "lawyer" should be taken as synonymous. As in the words "courage", "courage", "courage", "victory", etc., there are semantic nuances, but they all mean one of the human traits, which demonstrates the ability to overcome fear and act decisively in crisis situations; in the same way, in the words "lawyer" and "lawyer" one can find semantic differences, which will still be insignificant in front of their semantic similarity, analogy, synonymy, even identity. In addition, again, for the Ukrainian-language context, the option "lawyer" is the exact equivalent of a person who knows the law and uses it as the main tool in their professional activities. And then an analogy with the "herbalist and doctor" is really possible (the first of them uses natural remedies, the second - artificial in the treatment of the human body, as a lawyer "enjoys" the right, and a lawyer - the law, although the first and second are a set of rules governing human behavior). However, an analogy would be more appropriate here with the words "conversation" and "dialogue", which involve the exchange of information and have, respectively, Ukrainian (hence the speaker, speaker) and Greek origin.

2. Problems of cultural codification.

No one will deny that law is an important component of culture. Therefore, those who (right) create, represent, implement it, respectively, are also demonstrators of culture. And since law is considered one of the types of social norms, it will be a demonstration of social culture, socio-cultural space. In view of this, the subject of this investigation will be the lawyer / jurist as a socio-cultural code.

The most common and accessible definition of the term "code" is given in the dictionary of foreign words: here the code is interpreted as a system of symbols for transmission, processing and storage (storage) of various information or as a key to the method of encrypting or decrypting text., pp. 336). Cultural code is a set of information (visual or verbal) that conveys the characteristics of the people and allows you to identify one culture among others; this is a kind of key to understanding a certain type of culture (Cultural Code, 2003). Socio-cultural code defines a set of images that are associated with a certain set of stereotypes in the minds of subjects united in a particular society (group, community, people, nation); it is the sociocultural unconscious: not that which is said or clearly realized, but that which is hidden from understanding but manifests itself in social relations. Sociocultural code helps to understand its behavioral reactions of the community, determines the collective (mass) consciousness and psychology.

Each national culture has its own codes, which form a kind of semantic system within which the behavior of social actors is formed. Some researchers believe that such sociocultural codes are static; that is, the matrix that was laid down several centuries ago, and today continues to determine the thinking of consumers in a particular national culture; it is the unconscious meaning of this or that thing or phenomenon - cars, food, behavior, even the whole country (Rapay K., 2008). Others, on the contrary, support the position that socio-cultural matrices are dynamic and change quite rapidly, from generation to generation. In our opinion, it is clear that the basic socio-cultural codes are stored and passed down through the generations, but at the same time culture is constantly replenished with new codes or updates (modifies) existing ones, which reproduces the main transformations in society.

Given the duration of the impact, all the factors that store sociocultural codes can be grouped into two major groups: 1) dynamic and 2) static. It should be noted that this division is quite conditional.

The first group includes factors influencing the formation and creation of codes in historical retrospect, giving him the characteristics of each historical epoch (modern lawyer differs from the lawyer of Kievan Rus (then law-making and law-enforcement functions performed only by the prince, and then the church legal immunity), judges of the Cossack statehood, county solicitors or private attorneys of the Russian Empire, etc., but historical and legal monuments and the practice of human rights protection of these eras, clearly laid their content in the legal system of modern Ukraine). The Ukrainian socio-cultural code of a lawyer does not belong to this group (actually in such a letter formulation), because this verbal sign comes from the Latin "ius" (law) and in the Ukrainian language it corresponds to the analog "lawyer". But it is the dynamic factors that have taken root, for example, in the concept of "judge".

The second group of factors influencing the formation of codes are modern (relatively static in time) conditions of relations in society and the state and international relations (especially in the context of globalization). The latest transformations give even historically established socio-cultural codes a new meaning. And in the case of the concept of "lawyer" there are completely new semantic branches, which are formalized in other concepts. For example, among modern legal / legal professions are: lawyer (and its British varieties - barrister and solicitor), auditor, legal scientist (scientist or educator), detective, forensic scientist, notary, paralegal (paralegal, legal assistant, assistant) legal issues), a police officer, a private executor, a juror, a prosecutor, an auditor, an investigator, a judge, a bailiff, a sheriff, a legal adviser (separately a royal

attorney) and actually a lawyer.

Given the duration of the formation of socio-cultural codes, a two-pronged approach to their classification seems quite justified, which assumes the presence in the culture of basic codes that are open to change and are the basis for creating new ones (those formed by dynamic socio-cultural factors - OB), and in fact, these new, so-called secondary codes, due to changes in society (they are formed by static socio-cultural factors - OB) (Kravchenko AI, 2003). In this context, the concept of "lawyer" as a Ukrainian socio-cultural code, perhaps, should be attributed to the secondary, although in content it is rooted among the main as a "lawyer".

3. Problems of understanding the meaning of the concept

The doctrine of understanding verbal signs was started by Augustine, who distinguished four operations of interpretation of the text - history, etymology, analogy and the proper meaning of the word [see 3]. That is, to understand the text (word), you need to know the history (consistent development of actions, events, phenomena described in the text, changes that occurred in the surrounding reality), to study the etymology (origin of words and their related relations with other words), to draw an analogy (to find similarities, similarities between the described and already known and available) and to reveal own sense of the described (to understand value).

Considering the word "lawyer" / "lawyer" as a verbal code, a word, you can use a somewhat modernized scheme of understanding the word, proposed in the dictionary-encyclopedia, known as the "Lexicon of Intranslatability". Here the word as a term is considered in the context of various issues, in particular: in semantic terms (it is studied whether the statements have certain meanings, which are statements by their nature: real or mental); in logical terms (the problem of "truth bearer" is investigated); in ontological terms (the problem of "what makes the statement true", the problem of "verifier" is analyzed) (European Dictionary of Philosophies, 2011, p. 148).

The modern semantics of the word "lawyer" / "lawyer" implies his understanding as a specialist in jurisprudence, a practitioner in the field of law (Large Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language, 2004, p. 1420). That is, it is a person who must know the law, serve the law and defend the law. This meaning has a very real nature: there is a real ("material") equivalent of this word - a person - with clearly defined parameters (requirements for education and qualifications, social functions, rules of conduct, etc.). And since the sphere of realization of the semantics of this word (realization of the purpose of this subject) is probably the most socially significant (since none of the spheres of human life is without the accompaniment of the "carrier of meaning" of the word), we can assume that its meaning is known to all, and due to the demand and importance of the "real counterpart" has acquired an important status and authority, and therefore, in the perception of society (in the collective consciousness) has become socially prestigious, important and influential.

In the language of semiotics (sign science), the word "lawyer" / "lawyer" is a signifier; a person performing the functions of a lawyer is a signifier; the essence of this profession, taking into account its social perception - is the value. All this together is a sign - an image that has acquired a symbolic meaning, a system of values of certain information, which is transmitted, supplemented, changed and stored in the mass (collective) consciousness. And when the word "lawyer" / "lawyer" is uttered, consciousness "betrays" this collective image (that is, this word has become a semantic code).

The logic of the meaning of the word involves solving the problem of the so-

called "carrier of truth". According to classical logic, truth is one of the logical meanings (the second is falsehood), which adequately reproduces objective reality. Whether the meaning of the term "lawyer" / "lawyer" is true depends, apparently, on who is the bearer (embodiment) of this concept. The first thing you need to be called a lawyer is education. But education alone (having a diploma with a degree in law) is not enough for this, you need more legal practice, and successful (as measured by positive results and obvious achievements, recognition in the professional environment or society, the level of material support through official earnings, status or position). Unsuccessful legal practice will give grounds to recognize such a person as "no lawyer."

That is, the implication (binary logical connection) between the denoted (person of the lawyer) and the meaning (officially defined and socially established content) demonstrates the so-called contextual coloring of the truth of naming certain objects by the defined concept of "lawyer" / "lawyer". In logic, this process is called connotation, which means giving an object a certain set of properties that are generalized to all objects of the extension (the set of objects that this term describes) (Connotation. Free encyclopedia). This also testifies in favor of the "code" (symbolism, generalization, sum of values) of the analyzed concept.

The ontological conditionality of the notion of "lawyer" / "lawyer" is demonstrated through the objective existence (presence in objective reality) of its material counterpart. In addition, it is worth noting - not a single, but on the contrary, so widespread that it is even a mass. The licensed volume of persons for legal education in Ukraine annually is approximately 74 thousand (public order - 65 475, private education - 8 780) (Legal education. Free encyclopedia). For comparison: every year about 20 thousand teachers graduate from pedagogical universities (Ukrainian Teacher's Day); more than 10,000 people graduate from medical and pharmaceutical education institutions of the Ministry of Health every year (Strategy for the Development of Medical Education in Ukraine); at the same time, every year educational institutions of Ukraine graduate several hundred workers of mining specialties of different qualifications (New underground generation: who and why in Ukraine study for miners), etc. Such an interest in the constant replenishment of the ranks of lawyers can be considered a real need of society, social verification (or, according to the above scheme of understanding the word, that "makes the statement true").

However, unfortunately, not all law / university graduates work in the acquired specialty; and those who work do not always adhere to the principles of professional ethics and demonstrate the desired professionalism. Apparently, therefore, in the mass consciousness there is a certain stratification of the meaning of the term "lawyer" / "lawyer" into positive and negative aspects, where the positive aspect still defends social significance, the possibility of diverse success and other nuances "encoded" in this word, and negative - demonstrates the indignation of society for wasted money, time and lost opportunity to acquire quality professionals, envy for not being able to get this education "other worthy", or simply contempt for these "ungrateful idlers and lazy" (both aspects can be supplemented by other evidence-characteristics).

Here, law faculties in universities with specific learning conditions show much higher efficiency: first, they have much smaller government orders; secondly, their educational and professional programs are clearly specialized (training of specialists for pre-trial investigation units, criminal police, preventive activities, etc.); third, their graduates are required to "earn" the money spent by the state. Therefore, in this case, the

state not only goes "to zero", but also remains with a profit (not everyone leaves the service, but fulfills their "social order").

The ontological interdependence of the word (concept, code) and its real counterpart is obvious. After all, the code reproduced by a word is not just a separate verbal unit, "an abstracted category of the singular of a group of words or individual words that together form a speech product" that reproduce something from objective reality; it is this reality in which words are manifested, gives them the opportunity to realize their meaning, "speech education tied to language use, in connection with which the word in general has a generalizing meaning and implies social relations" (Gadamer GG., 2001, p. 28).

In view of this, the institutional meaning of the word "lawyer" / "lawyer" is also possible: the meaning of this profession as a certain social role is established by the procedure and does not exist before or separately from it; the social task of the representative of this profession (to make appropriate and responsible decisions) is to put an end to legal conflicts that divide social actors, split the community. In this context, the institutional significance of a lawyer does not relate to a particular area as something socially autonomous, but refers to the political, moral, religious and legal norms that these conflicts threaten or may threaten (European Dictionary of Philosophy, 2011, p. 301).

4. Problems of perception of socio-cultural code.

Semiotic scholars believe that "the most perfect codes combine the properties of an icon, an index, and a symbol," where iconic signs are images of past experience, indices are perceptions of the here and now, and symbols are verbal signs that can influence human consciousness. on her behavior (Gatalskaya CM, 2005). That is, the socio-cultural code, which absorbs the content of the phenomenon from the legal reality, combines the signified (icon), the signifier (index) and the meaning (symbol); and to understand this code, you need to know what it is about (it should be known from past experience), be able to read its index (through the imposition of a kind of modern code) and understand the meaning of the symbol (compare the meaning of the signifier with a specific signified).

For example, calling the socio-cultural code "lawyer" / "lawyer", we know that it is a person who has a higher legal (legal) education and conducts one of the types of legal (legal) practice. The form of implementation of a particular type of practice depends on the index of modernity (in the era of Kievan Rus it could only be a prince; in the Middle Ages - a representative of the church; in the nineteenth century - a civil servant; in the twentieth - a wide range of previously mentioned professions). And this verbal code, reproduced in certain letters in a certain sequence, through interpretation in the minds of different social actors can cause different emotional-behavioral or imaginary reactions (in an educated person - respect for knowledge of a large array of regulations; in housewives - images of judges, lawyers, prosecutors from movies or TV shows, the office worker - a constant immersion in a pile of papers, the criminal - a sense of danger of exposure; and only the lawyer / lawyer - understanding the whole positive and negative characteristics of this profession).

As we can see, the creation of this socio-cultural code is accompanied by the formulation of a functional-semantic unit (word), which carries the semantic load of "knowledge and application of law". Instead, the process of perception of this code is ambiguous, because it is superimposed on the "stencil" of individual experience,

lifestyle, level of development, etc. of each individual social entity. But at the same time a set of such individual perceptions is formed, which coincide in understanding the meaning of the word; it is this "bunch" that reflects the collective idea of the meaning of this concept. And over time, when this information-semantic "bunch" acquires the properties of mass consciousness, it will begin to dictate the way of understanding, and in this way it will be possible to determine the type of social community (individual group or whole nation). Depending on the type of mass perception ("reading") of the code "lawyer" / "lawyer" we can talk about society's attitude to law, the level of legal awareness, and hence the state of law and order in the state.

5. Problems of further research.

In this context, there are several problematic issues that require separate detailed consideration.

First, when it comes to a lawyer, it is worth mentioning the mythological and symbolic aspect of this code, which should reflect a set of archetypes that characterize the national identity of the historical and cultural type of this individual, this social group, etc.

Secondly, it is very important not to reduce the understanding of the code to mostly semantically negatively colored concepts, which are sometimes perceived as accompanying in the analysis of sign systems. Here we are talking about the concept of "cliché" - a stale expression (Great Explanatory Dictionary of the modern Ukrainian language, 2004, p. 434), "stereotype" - something often repeated, familiar, stenciled, patterned (Great Explanatory Dictionary of the modern Ukrainian language, 2004, p. 1193), "stencil" - a common or recognized sample (Great Explanatory Dictionary of the modern Ukrainian language, 2004, p. 1263), "template" - a sample taken to follow, banality (Great Explanatory Dictionary of the modern Ukrainian language, 2004, p. 1387), "Stamp" - a model that is blindly imitated (Great Explanatory Dictionary of the modern Ukrainian language, 2004, p. 1406), etc. Although it should be noted that stereotypes, stereotypes, etc., coordinate the processes of thinking, directing them in a given direction (in the case of legal relations - this is a positive aspect).

Third, according to the perception of the code "lawyer" / "lawyer", it is possible to distinguish between social actors by the criterion of "one's own - another's" and to identify their belonging / alienation to a particular community. Knowledge of the semantic ideas of law, laid down by culture as the fundamental principles of society, give access to an understanding of the whole - the socio-cultural context (Girts K., 2004). It is the knowledge of socio-cultural codes that helps to fully understand the content of the legal system.

Fourth, the code "lawyer" / "lawyer" is not the key to understanding only the field of legal relations; it acquires the status of significance given to it by society as a result of the recognition of this concept as a certain social and cultural value. At the same time, this code accumulates the properties of other social and cultural aspects of society. This is the so-called social model of personality and the corresponding type of behavior.

Conclusions. Therefore, the socio-cultural code can be considered a socially significant normative institutional entity, which records the basic values and achievements of the people or nation. This code can reproduce key symbols and signs, established phrases, gestures, phenomena and things, literary works - and all this can easily identify one person with the whole nation or be not entirely clear to members of another ethnic group. Socio-cultural codes can not only demonstrate national characteristics, but also be a kind of filter when the "other" enters a certain socio-cultural space (from life and family to employment and public service).

And the socio-cultural code "lawyer" / "lawyer" should ideally make every member of society confident that the real equivalent of this code, the bearer of the meaning of this concept is a good connoisseur of law, a clear executor of legal norms, an unappealable servant of justice.

References:

1. The Great Dictionary of of the Modern Ukrainian Language (2004). Kiev Irpin: VT "Perun", 2004. 1440 p.
2. Gadamer G.G.(2001). Hermeneutics and poetics. Kiev: Univers, 2001.282 p.
3. Gatalska C.M. (2005). Philosophy of culture: textbook. Kiev: Libid, 2005.328 s.
4. Girts K. (2004). Interpretation of cultures. Moscow: ROSSPEN, 2004.560 s.
5. The European dictionary of philosophy. Lexicon of inconsistencies. T. 1. (2011). Kiev: Spirit and Literature, 2011.576 p.
6. European dictionary of Philosophy. Lexicon of inconsistencies. T. 2. (2011). Kiev: Spirit and Literature, 2011.488 s.
7. Conotation. Wikipedia. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>
8. Kotyuk I. (2018). The identification jurist with the lawyers – is incorrect. *Legal Newsletter of Ukraine*. September 26, 2018. URL: <https://yvu.com.ua/ototozhnennya-yurystiv-z-pravnykamy-nekorektne/>.
9. Culture and culturology: Dictionary. (2003). Moscow: Academic project, 2003.928 s.
10. The cultural code.(2003). *Great explanatory dictionary on cultural studies*. Moscow: Veche, 2003.512 p.
11. New underground generation: who and why learns to be a miner in Ukraine? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/donbass-realii/29328016.html>
12. Rapay K. (2008). Cultural code: How we live, what we buy and why. Moscow: Alpina Business Books, 2008.167 s.
13. Melnichuk O.S. (1977). Dictionary of foreign words. Ed. by O.S. Melnichuk. Kiev: Nain edition of the Ukrainian Soviet Encyclopedia, 1977. 776 p.
14. Strategies for the development of medical education in Ukraine. URL: <https://medprosvita.com.ua/navishho-ukrayini-tak-bagato-medikiv-analitichna-dovidka>
15. Ukrainian Teachers' Day. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/ukrayinskiy-den-vchitelya-u-shkolah-ne-vistachaye-fahivciv-a-studenti-peduniversitetiv-ne-hochut-pracyuvati-za-profesiyeyu-1422396.html>
16. Legal education. Wikipedia. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%AE%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0

ЮРИСТ / ПРАВНИК ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ КОД (ДО ПОСТАНОВКИ НИЗКИ СУПУТНИХ ПРОБЛЕМ)

Постановка проблеми. У соціології є спеціальне поняття «аномія», що означає безладдя, беззаконня, відсутність соціального порядку; ще його можна трактувати як ситуацію, коли в суспільстві з тих чи інших причин падає престиж права як такого, коли закони і загальноприйняті норми перестають впливати на поведінку людей. Аномія виникає тоді, коли дедалі більше людей переконуються, що свої права вони не можуть реалізувати правовими способами, коли оточуюча дійсність буквально спонукає до подвійної моралі, змушує шукати обхідні шляхи для задоволення навіть насущних потреб. У таких ситуаціях відбувається переоцінка і заперечення всіх попередніх цінностей, ламаються стереотипи

поведінки, в буквальному значенні міняються культурні коди, життя суспільства перестає регулюватися правом, а саме воно (суспільство) розколюється на соціальні групи за певними корпоративними інтересами, у яких діє своя мораль, формуються свої цінності, приймаються свої закони, що заперечують попередні. Іноді видається, що Україна пережила цю страшну соціальну «хворобу», а іноді – що живе з нею...

Законослухняність, на жаль, – не найбільша чеснота українців. Україну можна вважати не державою закону, а радше державою багатовікових звичаїв і традицій. Упродовж історії становлення України як держави українці не виховали в собі віру в силу закону і законної влади, до певної міри навіть остерегалися їх, хоча були змушені жити під ними і підпорядковуватися їм. Таку ситуацію можна пояснити тільки тим, що ці закони і влада здебільшого були чужими, не відображали інтереси українців, не захищали їхні права, не давали можливість вільно жити й самореалізуватися. Мабуть, звідси зародилося не зовсім позитивне ставлення до «законників» як людей, що творять закони і стежать за їх додержанням.

Мета. У цій розвідці не беремося вивчати ситуацію зі змінами культурних кодів українців і навіть не шукатимемо причини цього. Ми спробуємо розглянути лише один із національних соціокультурних кодів, який відображає окремий, але чи не основний аспект регулювання відносин у суспільстві – право, правову дійсність як таку; ми розглянемо правника, юриста («законника») як ключ до розуміння правової культури українців. Одразу ж обумовимо, що не особливо вдаватимемося до деталізації видів юридичної практики, що демонструє видову палітру професії юриста (суддя, слідчий, нотаріус, прокурор, адвокат, юрисконсульт тощо), а послуговатимемося узагальненим поняттям «юрист» (або україномовним відповідником «правник»).

1. Проблеми термінологічного визначення

Синонімами до слова «юрист» вважаються поняття: правник, правознавець, правовик (розмовний варіант), правовід (архаїзм). Саме ці поняття є автентичними національними відповідниками слова «юрист», що має латинське походження. З утвердженням української державності саме слово «правник» набуло значного поширення. Хоча є науковці, які вбачають у поняттях «правник» і «юрист» значні семантичні розбіжності. Наприклад, професор І. Котюк вважає, що «означають вони не одне й те ж, а їх ототожнення є прикладом того, як прогресивна ідея верховенства права доводиться до абсурду і таким чином дискредитується. ... Поняття «правник» і «юрист» перебувають у такому ж співвідношенні, як і поняття «травник (знахар, костоправ)» та «лікар» (Котюк І. 2018). Очевидно, йдеться про семантичні дихотомії «право – закон», яким має відповідати зіставлення «правник – юрист». Але ж кваліфікацію юриста здобувають зі спеціальності «Право» (попередньо «Правознавство»), а не «Законність» чи «Законодавство». Закон є однією із форм права і, за такою логікою, мабуть, можна говорити про юриста як одну із соціальних ролей (функцій) правника, як про «законника».

Не варто сприймати це як спробу наукової дискусії, а радше як постановку проблеми. Хоча на цьому тлі доцільно наголосити, що поняття «юрист» і «правник» треба сприймати як синонімічні. Аналогічно як у словах «сміливість», «мужність», «відвага», «звитяга» і т. д. є семантичні нюанси, але всі вони означають одну з людських рис, що демонструє здатність у кризових ситуаціях долати страх і рішуче діяти; так само й у словах «юрист» і «правник» можна

відшукати значеннєві розбіжності, які все-таки виявляються мізерними перед їх значеннєвою схожістю, аналогією, синонімічністю, навіть тотожністю. До того ж, повторимось, для україномовного контексту саме варіант «правник» є точним відповідником особи, яка знає право та застосовує його як основний інструмент у своїй професійній діяльності. І тоді справді можлива аналогія з «травником і лікарем» (перший із них користується натуральними засобами, другий – штучними у лікуванні тіла людини, як правник «користується» правом, а юрист – законом, хоча і перше і друге є сукупністю норм, що регулюють поведінку людей). Щоправда, тут доречнішою була б аналогія зі словами «розмова» і «діалог», що передбачають обмін інформацією і мають, відповідно, українське (звідси мовник, промовець) та грецьке походження.

2. Проблеми культурної кодифікації

Те, що право є важливим складовим елементом культури, ніхто не заперечуватиме. Тому ті, хто його (право) творить, репрезентує, реалізує, відповідно, також є демонстраторами культури. А оскільки право вважається одним із видів соціальних норм, то йтиметься про демонстрацію соціальної культури, соціокультурний простір. З огляду на це, предметом цієї розвідки буде юрист / правник як соціокультурний код.

Найпоширеніше і доступне визначення поняття «код» подано у словнику іншомовних слів: тут трактують код як систему символів для передавання, обробки й зберігання (запам'ятовування) різної інформації або як ключ до способу шифрування чи розшифрування тексту (*Мельничук О.С., 1977, с. 336*). Культурний код – це сукупність інформації (візуальної чи вербальної), що передає особливості народу і дозволяє ідентифікувати одну культуру з-поміж інших; це своєрідний ключ до розуміння певного типу культури (*Культурный код, 2003*). Соціокультурний код визначає набір образів, які пов'язані з певним комплексом стереотипів у свідомості суб'єктів, об'єднаних у певний соціум (групу, спільноту, народ, націю); це соціокультурне безсвідоме: не те, що говорить або чітко усвідомлюється, а те, що приховане від розуміння, але проявляється у суспільних відносинах. Соціокультурний код допомагає розуміти її поведінкові реакції спільноти, визначає колективну (масову) свідомість і психологію.

Кожна національна культура має свої коди, що утворюють своєрідну смислову систему, в межах якої формується поведінка соціальних суб'єктів. Дехто із дослідників вважає, що такі соціокультурні коди статичні; тобто матриця, що була закладена декілька століть тому, і сьогодні продовжує визначати мислення споживачів у тій чи іншій національній культурі; це безсвідомий зміст тієї чи іншої речі чи явища – машини, їжі, поведінки, навіть цілої країни (*Panay K., 2008*). Інші, навпаки, підтримують позицію, що соціокультурні матриці динамічні й міняються доволі швидко, від покоління до покоління. На нашу думку, цілком зрозуміло, що базові соціокультурні коди зберігаються і передаються через покоління, але водночас культура постійно поповнюється новими кодами або оновлює (видозмінює) наявні, що відтворює основні трансформації у суспільстві.

З огляду на тривалість впливу всі чинники, що зберігають соціокультурні коди, можна об'єднати у дві великі групи: 1) *динамічні* та 2) *статичні*. При цьому слід зазначити, що цей поділ є доволі умовним.

До першої групи можна віднести чинники, що впливають на формування і творення кодів у історичній ретроспективі, надаючи йому ознак кожної окремої

історичної епохи (юрист сучасності відрізняється від правника Київської Русі (тоді правотворчі та правозастосовні функції виконував тільки князь, а далі і церква з наданим їй правовим імунітетом), судді доби козацької державності, повітового стряпчого чи приватного повіреного часу Російської імперії та ін., але історико-правові пам'ятки і практика захисту прав людини цих епох, однозначно, заклали свою змістовність у правову систему сучасної України). До цієї групи український соціокультурний код юриста (власне у такому літерному формулюванні) не належить, бо цей вербальний знак походить від латинського “*ius*” (право) і в українській мові йому відповідає аналог «правник». Але саме динамічні чинники дали корені, наприклад, поняттю «суддя».

Другою групою чинників, що впливають на формування кодів, є сучасні (відносно статичні у часі) умови взаємовідносин у суспільстві й державі та міжнародні відносини (особливо це відчувається в умовах глобалізації). Новітні трансформації надають навіть історично усталеним соціокультурним кодам нового змісту. А у випадку з поняттям «юрист» виникають абсолютно нові змістові розгалуження, що оформлюються в інші поняття. Так, скажімо, серед сучасних юридичних / правничих професій виокремлюються: адвокат (і його британські різновиди – баристер і соліситор), аудитор, вчений-юрист (науковець чи освітянин), детектив, криміналіст, нотаріус, паралегал (параюрист, помічник юриста, помічник з юридичних питань), поліцейський, приватний виконавець, присяжний, прокурор, ревізор, слідчий, суддя, судовий виконавець, шериф, юрисконсульт (окремо королівський атторней) і власне юрист / правник.

З огляду на тривалість формування соціокультурних кодів цілком виправданим видається двотипний підхід до їх класифікації, який передбачає наявність у культурі *основних кодів*, що відкриті до змін і є основою для творення нових (тих, що сформовані динамічними соціокультурними чинниками – О.Б.), і власне ці нові, так звані *вторинні коди*, зумовлені змінами в соціумі (їх формують статичні соціокультурні чинники – О.Б.) (Кравченко А. И., 2003). У цьому контексті поняття «юрист» як український соціокультурний код, мабуть, варто віднести до вторинних, хоча змістово він закорінений серед основних як «правник».

3. Проблеми розуміння значення поняття

Доктрину розуміння словесних знаків започаткував ще Августин, який розрізняв чотири операції тлумачення тексту, – історію, етимологію, аналогію та власний смисл слова [див. 3]. Тобто, щоби зрозуміти текст (слово), треба знати історію (послідовний розвиток дій, подій, явищ, описаних у тексті, зміни, що відбувалися в довколишній дійсності), вивчити етимологію (походження слів та їхні споріднені зв'язки з іншими словами), провести аналогію (виявити подібність, схожість між описаним і вже відомим та наявним) і розкрити власний смисл описаного (зрозуміти значення).

Розглядаючи слово «юрист» / «правник» як вербальний код, слово, можна скористатися дещо осучасненою схемою розуміння слова, запропонованою у словнику-енциклопедії, відомій як «Лексикон неперекладностей». Тут слово як термін розглядається в контексті різнопланових питань, зокрема: у *семантичному плані* (вивчається, чи мають твердження певні значення, якими є твердження за своєю природою: реальними чи ментальними); у *логічному плані* (досліджується проблема «носія істинності»); у *онтологічному плані* (аналізується проблема

«того, що робить твердження істинним», проблема «верифікатора») (*Європейський словник філософії, 2011, с. 148*).

Сучасна семантика слова «юрист» / «правник» передбачає розуміння його як фахівця із правознавства, практичного діяча у галузі права (*Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2004, с. 1420*). Тобто це людина, яка має знати право, служити праву і захищати право. Це значення має цілком реальну природу: є реальний («матеріальний») відповідник цього слова – людина – із чітко визначеними параметрами (вимогами щодо освіти та кваліфікації, соціальними функціями, правилами поведінки тощо). І оскільки сфера реалізації семантики цього слова (реалізації призначення цього суб'єкта) є, мабуть, найбільш соціально значущою (оскільки жодна зі сфер життєдіяльності людини не обходиться без супроводу «носія змісту» цього слова), то можна припустити, що його зміст відомий усім, а через затребуваність і важливість «реальний відповідник» набув важливого статусу й авторитету, а отже, у сприйнятті соціумом (у колективній свідомості) став соціально престижним, вагомим і впливовим.

Мовою семіотики (науки про знаки) слово «юрист» / «правник» – це *означник*; людина, яка виконує функції юриста / правника, – це *означуване*; сутність цієї професії з урахуванням її суспільного сприйняття – це *значення*. Все це разом у сукупності є *знаком* – образом, що набув уже символічного змісту, системою значень певної інформації, яка передається, доповнюється, змінюється й зберігається у масовій (колективній) свідомості. І коли промовляється слово «юрист» / «правник», свідомість «видає» цей сукупний образ (тобто це слово стало семантичним кодом).

Логіка змісту слова передбачає вирішення проблеми так званого «носія істинності». За класичною логікою, істинність – це одне із логічних значень (друге – хибність), що адекватно відтворює об'єктивну дійсність. Чи є значення поняття «юрист» / «правник» істинним, залежить, мабуть, від того, хто є носієм (втіленням) цього поняття. Найперше, що потрібно для того, щоб називатися юристом, це освіта. Але самої лише освіти (наявність диплома із зазначеним освітнім ступенем у галузі права) для цього недостатньо, потрібна ще юридична практика, причому успішна (що вимірюється позитивними результатами роботи і очевидними здобутками, визнанням у професійному середовищі чи суспільстві, рівнем матеріального забезпечення за рахунок офіційних заробітків, статусом чи посадою). Неуспішна юридична практика дасть підстави визнати таку особу «ніяким не юристом».

Тобто імплікація (бінарний логічний зв'язок) між означуваним (особою юриста) і значенням (офіційно визначеним і суспільно усталеним змістом) демонструє так зване контекстуальне забарвлення істинності називання певних об'єктів визначеним поняттям «юрист» / «правник». У логіці такий процес називається конотацією, що означає надання об'єктові певного набору властивостей, що їх узагальнюють усі об'єкти розширення терміна (множини об'єктів, які цей термін описує) (*Конотація. Вільна енциклопедія*). Це також свідчить на користь «кодовості» (символічності, узагальненості, сумарності значень) аналізованого поняття.

Онтологічне зумовлення поняття «юрист» / «правник» демонструється через об'єктивне існування (наявність в об'єктивній реальності) його матеріального відповідника. До того ж, варто зауважити – не одиничного, а навпаки, настільки

кількісно поширеного, що йдеться навіть про масовість. Ліцензійний обсяг осіб для здобуття юридичної освіти в Україні щорічно становить орієнтовно 74 тисячі (державне замовлення – 65 475, приватна освіта – 8 780) (*Юридична освіта. Вільна енциклопедія*). Для порівняння: щороку з педагогічних вишів випускається близько 20 тисяч педагогів (*Український день вчителя*); щороку із закладів медичної та фармацевтичної освіти МОЗ випускається більше 10 тисяч осіб (*Стратегія розвитку медичної освіти в Україні*); у той же час щороку навчальні заклади України випускають кілька сотень працівників гірничих спеціальностей різної кваліфікації (*Нове підземне покоління: хто і чому в Україні навчається на шахтарів*) тощо. Таку зацікавленість у постійному поповненні лав юристів / правників можна вважати реальною потребою суспільства, соціальною верифікацією (або, за вищенаведеною схемою розуміння слова, тим, «що робить твердження істинним»).

Однак, на жаль, далеко не всі випускники юридичних / правничих факультетів працюють за здобутою спеціальністю; а ті, що працюють, не завжди додержують принципів професійної етики і демонструють бажаний професіоналізм. Мабуть, тому в масовій свідомості відбувається певне розшарування змісту поняття «юрист» / «правник» на позитивний і негативний аспекти, де позитивний аспект і далі обстоює суспільну значущість, можливість різнопланової успішності та інші нюанси, «закодовані» в цьому слові, а негативний – демонструє обізленість суспільства за дарма витрачені кошти, час і втрачену можливість набути якісних фахівців, заздрість через неможливість отримати цю освіту «іншими гідними», або просто зневагу до цих «невдячних бездар і ледарів» (обидва аспекти можуть поповнюватися й іншими доказами-характеристиками).

Тут набагато вищу ефективність демонструють юридичні / правничі факультети у вишах зі специфічними умовами навчання: по-перше, у них значно менші державні замовлення; по-друге, їх освітньо-професійні програми чітко спеціалізовані (з підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування, кримінальної поліції, превентивної діяльності тощо); по-третє, їх випускники зобов'язані «відпрацювати» витрачені державою кошти. Тож у цьому випадку держава не тільки виходить «на нуль», а й залишається з прибутком (далеко не всі покидають службу, а виконують поставлене їм «соціальне замовлення»).

Онтологічна взаємозалежність слова (поняття, коду) та його реального відповідника очевидна. Адже код, відтворений словом, – це не просто окрема вербальна одиниця, «абстрагована категорія однини групи слів чи окремо взятих слів, які разом утворюють мовленнєвий продукт», що відтворюють щось із об'єктивної реальності; саме ця реальність, у якій проявляються слова, дає їм можливість реалізувати своє значення, «мовленнєве утворення, прив'язане до мовного вживання, у зв'язку з чим слово взагалі має узагальнююче значення й імплікує суспільні зв'язки» (*Гадамер Г.Г., 2001, с. 28*).

З огляду на це, можливе ще й *інституційне значення слова* «юрист» / «правник»: зміст цієї професії як певна соціальна роль встановлюється процедурою і не існує до чи окремо від неї; соціальне завдання представника цієї професії (приймати відповідні й відповідальні рішення) покликане покласти край правовим конфліктам, що розділяють соціальних суб'єктів, розколюють спільноту. В цьому контексті інституційне значення юриста / правника не стосується певної сфери як чогось соціально автономного, а відсилає до політичних, моральних, релігійних та

юридичних норм, яким ці конфлікти загрожують чи можуть загрозувати (*Європейський словник філософії, 2011, с. 301*).

4. Проблеми сприйняття соціокультурного коду

Науковці у сфері семіотики вважають, що «найдосконаліші коди поєднують властивості ікони, індексу та символу», де іконічні знаки – це образи минулого досвіду, індекси – сприйняття тут і тепер, а символи – словесні знаки, що здатні через їх інтерпретацію у свідомості людини впливати на її поведінку (*Гатальська С.М., 2005*). Тобто соціокультурний код, який вбирає зміст феномену із правової дійсності, об'єднує означуване (ікону), означник (індекс) і значення (символ); і щоби зрозуміти цей код, треба знати, про що ідеться (це має бути відоме через наявний минулий досвід), вміти прочитати його індекс (через накладання своєрідного коду сучасності) і зрозуміти смисл символу (зіставляти значення означника із конкретним означуваним).

Наприклад, називаючи соціокультурний код «юрист» / «правник», ми знаємо, що йдеться про особу, яка має вищу юридичну (правничу) освіту і провадить один із видів юридичної (правничої) практики. Форма реалізації конкретного виду цієї практики залежить від індексу сучасності (в епоху Київської Русі це міг бути тільки князь; у середньовіччі – представник церкви; у ХІХ столітті – державний службовець; у ХХ – великий спектр попередньо згадуваних професій). І цей словесний код, відтворений певними літерами у певній послідовності, через інтерпретацію у свідомості різних соціальних суб'єктів може викликати різні емоційно-поведінкові чи уявно-образні реакції (в освіченої людини – повагу до знання значного масиву нормативно-правових актів; у домогосподарки – образи суддів, адвокатів, прокурорів із фільмів чи телешоу; в офісного працівника – постійну зануреність у купу паперів; у злочинця – відчуття небезпеки викриття; і тільки у самого юриста / правника – розуміння всієї сукупності позитивних і негативних характеристик цієї професії).

Як бачимо, створення цього соціокультурного коду супроводжується формулюванням функціонально-семантичної одиниці (слова), що несе смислове навантаження «знання і застосування права». Натомість процес сприйняття цього коду є неоднозначним, бо накладається на «трафарет» індивідуального досвіду, способу життя, рівня розвитку і т.д. кожного окремого соціального суб'єкта. Але при цьому формується сукупність таких індивідуальних сприйнятів, які збігаються у розумінні значення слова; саме такий «згусток» відображає колективне уявлення про зміст цього поняття. А з часом, коли цей інформаційно-смісловий «згусток» набуде властивостей масової свідомості, він сам почне диктувати спосіб розуміння, і за цим способом можна буде визначити тип соціальної спільноти (окремої групи чи цілої нації). Залежно від типу масового сприйняття («прочитання») коду «юрист» / «правник» можна говорити про ставлення суспільства до права, рівень правосвідомості, а отже, стан забезпечення правопорядку в державі.

5. Проблеми подальших досліджень

У цьому контексті виникає декілька проблемних моментів, які потребують окремого детального розгляду.

По-перше, коли йдеться про юриста / правника, доцільно згадати міфологічно-символічний аспект цього коду, який мав би відображати набір архетипів, що характеризують національну ідентичність історико-культурного типу цієї особистості, цієї соціальної групи і т. п.

По-друге, дуже важливо не звести розуміння коду до здебільшого семантично негативно забарвлених понять, які іноді сприймають як супутні при аналізі знакових систем. Тут ідеться про поняття «кліше» – заявлений вираз (*Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2004, с. 434*), «стереотип» – щось часто повторюване, звичне, трафаретне, шаблонне (*Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2004, с. 1193*), «трафарет» – загальноприйнятий або визнаний зразок (*Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2004, с. 1263*), «шаблон» – зразок, взятий для наслідування, банальність (*Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2004, с. 1387*), «штамп» – зразок, що його сліпо наслідують (*Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2004, с. 1406*) тощо. Хоча треба зауважити, що стереотипність, шаблонність і т. п., координують процеси мислення, скеровуючи їх у заданому напрямі (у випадку правовідносин – це позитивний аспект).

По-третє, за сприйняттям коду «юрист» / «правник» можна розрізнити соціальних суб'єктів за критерієм «свій – чужий» і виявляти їх належність / чужинність щодо певної спільноти. Знання смислових ідей права, що закладені культурою як фундаментальні принципи життєдіяльності суспільства, дають доступ до розуміння цілого – соціокультурного контексту (*Гирц К., 2004*). Саме знання соціокультурних кодів допомагає повністю осягнути зміст правової системи.

По-четверте, код «юрист» / «правник» не є ключем розуміння тільки сфери правових відносин; він набуває статусу знаковості, якого йому надає суспільство внаслідок визнання цього поняття як певної соціальної та культурної цінності. І водночас цей код акумулює властивості інших соціальних і культурних аспектів суспільства. Це так звана соціальна модель особи і відповідного типу поведінки.

Висновки. Тож соціокультурний код можна вважати соціально значущим нормативним інституційним утворенням, у якому фіксуються основні цінності та здобутки, отримані народом чи нацією. Цей код може відтворювати ключові символи і знаки, усталені фрази, жести, явища і речі, літературні твори – і все це може легко ідентифікувати одну людину з цілою нацією або ж бути не зовсім зрозумілим для представників іншого етносу. Соціокультурні коди можуть не тільки демонструвати національні особливості, а й бути своєрідними фільтрами при входженні «іншого» у певний соціокультурний простір (від побуту і сім'ї до трудової зайнятості та державної служби).

І власне соціокультурний код «юрист» / «правник» в ідеалі мав би викликати в кожного члена суспільства впевненість, що реальний відповідник цього коду, носій значення цього поняття є добрим знавцем права, чітким виконавцем правових норм, безапеляційним служителем справедливості.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (2004) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТ «Перун», 2004. 1440 с.
2. Гадамер Г. Г. (2001). Герменевтика і поетика. Київ: Юніверс, 2001. 282 с.
3. Гатальська С.М. (2005). Філософія культури: підручник. Київ: Либідь, 2005. 328 с.
4. Гирц К. (2004). Інтерпретація культур. Москва: РОССПЭН, 2004. 560 с.
5. Європейський словник філософій (2011). Лексикон неперекладностей. Т. 1. Київ: Дух і літера, 2011. 576 с.
6. Європейський словник філософій (2011). Лексикон неперекладностей. Т. 2. Київ: Дух і літера, 2011. 488 с.

7. Кононaція. *Вільна енциклопедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>
8. Котюк І. (2018) Отождоження юристів з правниками – некоректне. *Юридичний вісник України*. 26 січня 2018. URL: <https://yvu.com.ua/ototozhnennya-yurystiv-z-pravnykamy-nekorektno/>. Дата посилання: 12.06.2020
9. Кравченко А. І. (2003). *Культура и культурология: Словарь*. Сост.-ред. Кравченко А. І. Москва: Академический проект, 2003. 928 с.
10. Культурный код. (2003). *Большой толковый словарь по культурологии*. Москва: Вече, 2003. 512 с.
11. Нове підземне покоління: хто і чому в Україні навчається на шахтарів URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/donbass-realii/29328016.html>
12. Рапай К. (2008) *Культурный код: Как мы живем, что покупаем и почему*. Москва: Альпина Бизнес Букс, 2008. 167 с.
13. Мельничук О.С. (1977). *Словник іншомовних*. За ред О.С. Мельничука. Київ: Гол. ред. Укр. рад. енциклопедії, 1977. 776 с.
14. Стратегія розвитку медичної освіти в Україні. URL: <https://medprosvita.com.ua/navishho-ukrayini-tak-bagato-medikiv-analitichna-dovidka>
15. Український день вчителя. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/ukrayinskiy-den-vchitelya-u-shkolah-ne-vistachaye-fahivciv-a-studenti-peduniversitetiv-ne-hochut-pracyuvati-za-profesiyeyu-1422396.html>
16. Юридична освіта. *Вільна енциклопедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%AE%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0